

PATVIRTINTA

Šiaulių miesto savivaldybės tarybos

2025 m. gruodžio d. sprendimu Nr. T-

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS 2026–2028 M. PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Šiaulių miesto savivaldybės nusikaltimų prevencijos 2026–2028 metų programa (toliau – Programa) parengta atsižvelgiant į Saugios savivaldybės koncepciją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 184 „Dėl Saugios savivaldybės koncepcijos patvirtinimo“, ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius nusikaltimų prevenciją. Šiaulių miesto savivaldybė (toliau – Savivaldybė), įgyvendindama savarankišką savivaldybių funkciją dalyvauti ir bendradarbiauti užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos priemones, finansuoja tikslinių projektų vykdytojų šviečiamąsias priemones nusikaltimų prevencijos tema.

2. Programoje numatytais priemonėmis siekiama įgyvendinti Programos tikslus ir uždavinius šiose srityse: žmogaus, visuomenės ir valstybės teisėtų interesų apsaugos nuo nusikalstamų veikų, teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų pajėgumo ir gebėjimo užtikrinti viešąjį saugumą stiprinimo, glaudžių valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo plėtojimo, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės ir aktyvios visuomenės. Priemonės sudaro vientisą sistemą, orientuotą į socialinių problemų sprendimą ir poveikį nusikalstamumui savivaldybėje.

Programa padės vykdyti kryptingą nusikaltimų prevencijos politiką, kompleksškai ir nuosekliai plėtoti Savivaldybės veiklą, skirtą gyventojų viešajam saugumui stiprinti.

3. Pagrindinės Programoje vartojamos sąvokos:

3.1. **Nusikaltimų prevencija** – poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, nustatant ir pašalinant bendrąsias nusikaltimų priežastis ir sąlygas, taip pat individualiai veikiant asmenims, kurie linkę daryti nusikaltimus ar ateityje gali tapti nusikaltėliais arba nusikaltimų aukomis;

3.2. **Nusikaltimų kontrolė** – poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama mažinti nusikalstamumą ir neleisti viršyti socialiai priimtino lygmens aktyviais teisėsaugos institucijų veiksmais ir teisinio baudžiamojo poveikio priemonėmis, taip pat aktyviomis administracinėmis, ekonominėmis, socialinėmis, kitokio pobūdžio priemonėmis.

Nusikaltimų prevencija ir kontrolė yra viena kitą papildančios poveikio nusikalstamumui priemonės ir kartu sudaro visa apimančią būdų, metodų, priemonių kompleksą, kurio tikslas – mažinti nusikalstamumą, todėl Programoje šios sąvokos dažniausiai vartojamos kartu.

II SKYRIUS NUSIKALSTAMUMO TENDENCIJOS

4. Bendra analizuojama situacija pastaruosius trejus metus rodo teigiamą nusikalstamumo mažėjimo tendenciją, kurią palaiko aukštas išaiškinimo rodiklio vidurkis, siekiantis 69,6 proc. 2024 metais. Šiaulių mieste užregistruotų nusikalstamų veikų atvejų skaičius sumažėjo (1633 atvejai 2024 m. nuo 1600 atvejų 2023 m., 2395 atvejų 2022 m.), o išaiškinimo procentas iš esmės rodo kontrolės užtikrinimą (2024 m. išaiškinta 68,2 proc., palyginti su 65,9 proc. 2023 m. ir 74,9 proc. 2022 m.).

Prie saugesnės aplinkos formavimo reikšmingai prisideda gerėjanti socialinė-ekonominė aplinka, kurią atspindi nedidelis nedarbo lygis (2024 m. darbo ieškojo 7,1 proc., 2023 m. – 6,9 proc., o 2022 m. – 7,15 proc.) ir mažėjantis socialiai remtinų asmenų skaičius (2024 m. – 2,47 proc., 2023 m. – 3,18 proc. ir 2022 m. – 3,66 proc.). Šie duomenys – nusikalstamumo mažėjimas (sumažėjęs pavojaus mastas) ir aukštas išaiškinimo rodiklis (didelė teisingumo įgyvendinimo tikimybė) – yra esminiai rodikliai, indikuojantys veiksmingą teisėtvarkos institucijų darbą, tiesiogiai lemiantį stipresnį visuomenės saugumą ir didesnę pasitikėjamą teisine sistema.

2024 m. užregistruoti 237 vagystės atvejai (2023 m. – 247, 2022 m. – 243) rodo veikos atvejų stabilumą. Ryški pozityvi sukčiavimo atvejų skaičiaus dinamika: po 2022 m. padidėjimo (307 atvejai) 2024 m. fiksuoti 155 atvejai (2023 m. – 133 atvejai).

Nors turto pasisavinimas siejamas su patikėjimo santykio pažeidimu, jo mažesnis pavojingumas iš dalies atspindi ir administracinių nusižengimų statistikoje. Administracinių nusižengimų (smulkių vagysčių, sukčiavimo, turto pasisavinimo) skaičius 2024 m. siekė 1394 atvejus (2023 m. – 1458; 2022 m. – 1323). Tuo pat metu mažėjo viešosios tvarkos pažeidimų, susijusių su alkoholinių gėrimų vartojimu viešose vietose ar neblaivių asmenų pasirodymu viešumoje. 2024 m. užfiksuoti 466 tokie atvejai (2023 m. – 551, 2022 m. – 590), tai rodo nuoseklią mažėjimo tendenciją. Vis dėlto viešose vietose įvykdytų nusikalstamų veikų skaičius per trejus metus rodo neigiamą tendenciją – 2024 m. registruota 310 atvejų, palyginti su 2023 m. 257 atvejais ir 2022 m. 294 atvejais. Bendras administracinių nusižengimų mažėjimas bei viešosios tvarkos pažeidimų kritimas vertintini kaip pozityvūs veiksniai, stiprinantys kasdienį visuomenės saugumą.

Nustatyta akcizais apmokestinamų prekių neteisėto įsigijimo, laikymo, gabenimo, naudojimo ar realizavimo atvejų mažėjimo tendencija: šių veikų 2024 m. nefiksuota (2023 m. – 2, 2022 m. – 9). Tačiau didžiausią pavojingumą vis dar kelia nusikaltimai, susiję su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, už kuriuos numatytos griežtos sankcijos. Nuo 2022 m. šių atvejų skaičius išaugo – 2024 m. registruoti 238 atvejai (2023 m. – 149, 2022 m. – 188). Ekonominių nusikaltimų (pvz., akcizais apmokestinamų prekių neteisėto realizavimo) suvaldymas visuomenės saugumo požiūriu yra pozityvus ženklas, indikuojantis gerėjančią valstybės finansų kontrolę. Vis dėlto išlieka tendencija, kad daugėja su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis susijusių nusikaltimų, galinčių daryti neigiamą poveikį visuomenės saugumui ir gerovei.

Prekybos žmonėmis nusikalstamų veikų skaičius 2022–2024 m. laikotarpiu išliko itin mažas: 2022 m. fiksuotas 1 atvejis, o 2023–2024 m. tokių atvejų nenustatyta. Žemas registruotų atvejų lygis patvirtina veiksmingos prevencijos ir kontrolės priemonių taikymą šioje jautrioje srityje, kartu atskleidžia, kad prekybos žmonėmis veikos išlieka latentinės, glaudžiai susijusios su ekonominiu pažeidžiamumu bei aukų priklausomybe ar baime kreiptis pagalbos.

Smurto artimoje aplinkoje analizės rezultatai rodo aiškią situacijos gerėjimo tendenciją. Nuo 2022 m. stebimas nuoseklus policijos užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje mažėjimas – 2024 m. jų užfiksuota 445 (2023 m. – 604, 2022 m. – 612). Šiuo laikotarpiu taip pat mažėjo nuo smurto nukentėjusių nepilnamečių (iki 18 metų) skaičius: nuo 2022 m. buvusių 68 atvejų ir 44 atvejų 2023 m. iki 31 atvejo 2024 m. Analizuojant nukentėjusiųjų lyties pasiskirstymą, išlieka tendencija, kad moterų skaičius vidutiniškai yra apie 3,3 karto didesnis nei vyrų. 2024 m. registruoti 200 nukentėję asmenys (159 moterys ir 41 vyras), 2023 m. – 276 asmenys (211 moterų ir 65 vyrai), o 2022 m. – 284 asmenys (208 moterys ir 76 vyrai).

Nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų skaičius rodo mažėjimo tendenciją: 2024 m. fiksuotos 32 veikos (palyginti su 48 veikomis 2023 m. ir 45 veikomis 2022 m.). Mažėjantis nusikalstamumas koreliuoja su jaunimo užimtumu ir įtraukimu į neformalųjį ugdymą, įskaitant savanorystę, tai veikia kaip prevencinė deviacinės elgsenos priemonė. Tačiau tuo pačiu metu padidėjo alkoholinių gėrimų vartojimo arba turėjimo atvejų skaičius tarp asmenų, jaunesnių nei 18 metų (2024 m. nustatyti 85 atvejai, 2023 m. – 64 atvejai, 2022 m. – 82 atvejai), be to, stebimas reikšmingas ugdymo įstaigų kreipimusi į Šiaulių miesto pedagoginę psichologinę tarnybą dėl pagalbos smurtą patiriantiems ir smurtaujantiems vaikams skaičiaus pokytis (kreipimusi skaičius sumažėjo iki 9 atvejų 2024 m., 2023 m. jų buvo 31, o 2022 m. 19).

Šiaulių mieste eismo įvykiuose per 2022–2024 m. periodą žuvusiųjų asmenų skaičius pasižymi didele svyravimo dinamika: iš viso per trejus metus fiksuoti 7 žuvę asmenys (2024 m. – 3, 2023 m. – 0, 2022 m. – 4).

Kiti pagrindiniai eismo rodikliai išlaiko santykinį stabilumą:

- Įskaitinių eismo įvykių skaičius pastaruosius trejus metus išlieka panašus: 2024 m. – 101 (iš viso įvykių – 837), 2023 m. – 100 (iš viso įvykių – 822), 2022 m. – 111 (iš viso įvykių – 749) atvejų.

- Eismo įvykiuose sužalotų asmenų skaičius kinta nežymiai: 2024 m. sužaloti 109 asmenys (2023 m. – 105, 2022 m. – 116).

Šie duomenys rodo, kad bendras įvykių ir sužalojimų skaičius yra kontroliuojamas, tačiau žuvusiųjų rodiklio didelis kintamumas (ypač nulinis rodiklis 2023 m. ir vėl išaugęs iki 3 atvejų 2024 m.) atskleidžia žmogiškojo faktoriaus arba atsitiktinumo svarbą ir reikalauja nuolatinės didžiausio pavojaus vietų bei didelės rizikos elgsenos stebėsenos.

Fiksuoama nuosekli savivaldybės teritorijoje Probacijos tarnybos priežiūrai pavaldžių asmenų, kuriems teismo sprendimu nustatytas įpareigojimas dalyvauti smurtinio elgesio keitimo programose, skaičiaus didėjimo tendencija: 2024 m. – 361 asmuo (2023 m. – 292 asmenys, 2022 m. – 274 asmenys). Ši tendencija indikuoja efektyvų baudžiamosios teisės proporcingumo principo taikymą ir stiprina recidyvo prevencijos mechanizmus. Visuomenės saugumo požiūriu augantis programose dalyvaujančių asmenų skaičius reiškia aktyvų valstybės įsitraukimą į aukštos rizikos elgesio modifikavimą, o tai tiesiogiai mažina pasikartojančio smurto riziką artimoje aplinkoje ir ilgalaikėje perspektyvoje prisideda prie stabilesnės ir saugesnės socialinės aplinkos kūrimo.

III SKYRIUS NUSIKALTIMŲ PRIEŽASTYS IR SĄLYGOS

5. Gyventojų saugumas ir jo būklė vertinama pagal:

5.1. nesaugumo veiksniai: nusikalstamumą, eismo įvykius, vaikų ir jaunimo teisių pažeidimus, smurtą šeimoje, gyvenamojoje aplinkoje ir kt.;

5.2. rizikos grupės: vaikus ir paauglius, socialiai remiamus asmenis, socialinės rizikos asmenis (iš įkalinimo įstaigų grįžusius, asocialius, neturinčius gyvenamosios vietos asmenis);

5.3. rizikos vietas: ugdymo įstaigas, pramogų laisvalaikio centrus, viešojo susibūrimo vietas, gyvenamuosius namus ir kt.

6. Pagrindinės nusikaltimų priežastys savivaldybėje:

6.1. apsvaigimas nuo prieinamų alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų;

6.2. visuomenės tolerancija nusižengimams, negebėjimas jų atpažinti;

6.3. nepakankamas asmenų užimtumas ir pozityviosios socializacijos užtikrinimas.

7. Nesaugumo veiksniai, rizikos grupės ir rizikos vietos sudaro kompleksą sąlygų, lemiančių poreikį įgyvendinti tam tikras priemones saugumo būklei gerinti probleminėje srityje.

IV SKYRIUS PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI

8. Programos tikslas – kompleksiškai planuoti ir koordinuoti nusikaltimų prevencijos priemones, susijusias su gyventojų saugumo stiprinimu ir saugios savivaldybės aplinkos kūrimu.

9. Svarbiausi Programos uždaviniai:

9.1. vykdyti vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevenciją ir kontrolę;

9.2. vykdyti turtinių nusikalstamų veikų prevencinės informacijos sklaidą;

9.3. šviesti visuomenę ir didinti sąmoningumą smurto artimoje aplinkoje, prekybos žmonėmis prevencijos klausimais;

9.4. vykdyti nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų viešose vietose prevenciją.

10. Šiaulių miesto savivaldybės nusikaltimų prevencijos 2026–2028 m. priemonių planas (toliau – Priemonių planas) įgyvendinamas kiekvienais kalendoriniais metais sudarant metinį Nusikaltimų prevencijos veiklos planą ir finansuojant ar kitaip remiant institucijų, nevyriausybinių organizacijų, bendruomenės tikslinius projektus Nusikaltimų prevencijos veiklos plane numatytoms priemonėms įgyvendinti. Vadovaujamosi Savivaldybės mero patvirtintomis Nusikaltimų prevencijos programos tikslinių projektų įgyvendinimo taisyklėmis. Pasirašoma tikslinio projekto įgyvendinimo ir finansavimo sutartis.

11. Nusikaltimų prevencijos veiklos planas sudaromas:

11.1. atsižvelgus į Programos tikslą, uždavinius, į Priemonių plane numatytas priemones;

11.2. įvertinus nesaugumo veiksnius, jų atsiradimo priežastis ir sąlygas, problemines rizikos vietas ir asmenų grupes;

11.3. atsižvelgus į priemonėms įgyvendinti turimus administracinius, organizacinius, finansinius ir žmogiškuosius išteklius.

12. Programos kalendorinių metų prioritetinės veiklos sritis (priemonės) nustato ir Nusikaltimų prevencijos veiklos planą tvirtina, priemonių įgyvendinimą vertina, numato finansavimo poreikį Savivaldybės mero potvarkiu sudaryta Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros darbo grupė jos veiklos nuostatuose nustatyta tvarka.

13. Programos įgyvendinimo priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės pateiktos Priemonių plane.

V SKYRIUS

PROGRAMOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO ADMINISTRAVIMAS

14. Programos priemonių įgyvendinimo administravimas:

14.1. už Programos priemonių įgyvendinimą atsako Savivaldybės meras, už Programos įgyvendinimo organizavimą (koordinavimą) yra atsakingas Savivaldybės administracijos Civilinės saugos ir teisėtvarkos skyrius (toliau – Skyrius);

14.2. Programos kalendorinių metų prioritetinių veiklos sričių (priemonių) įgyvendinimui teikiamus tikslinius projektus dėl prašomo finansavimo vertina Savivaldybės mero potvarkiu sudaryta Nusikaltimų prevencijos programos finansuojamų tikslinių projektų vertinimo darbo grupė jos veiklos nuostatuose nustatyta tvarka;

14.3. Programos vykdymo kontrolę ir prevencijos priemonių efektyvumo vertinimą vykdo Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros darbo grupė teisės aktuose nustatyta tvarka;

14.4. už konkrečių Programos priemonių įgyvendinimą pagal kompetenciją atsako Priemonių plane numatytų priemonių vykdytojai (toliau – priemonių vykdytojai);

14.5. priemonių vykdytojai, pasibaigus kalendoriniams metams, ne vėliau kaip iki sausio 15 d. (jei tai ne darbo diena – ne vėliau kaip kitą darbo dieną) pateikia Skyriui informaciją apie Programos priemonių įgyvendinimo eigą, jų veiksmingumą;

14.6. Skyrius apibendrina iš priemonių vykdytojų gautą informaciją apie Nusikaltimų prevencijos veiklos plane numatytų priemonių įgyvendinimą, pasiektus rezultatus ir pristato susistemintus duomenis ataskaitos forma Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros darbo grupei ne vėliau kaip iki vasario 15 d. (jei tai ne darbo diena – ne vėliau kaip kitą darbo dieną);

14.7. Programos priemonių vykdymo ataskaitą tvirtina Savivaldybės meras;

14.8. priemonių vykdytojai, atsižvelgdami į kintančias aplinkybes ir veiksnius, turinčius ar galinčius turėti įtakos Programos priemonėms įgyvendinti, teikia Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų saugumo stiprinimo ir saugios savivaldybės plėtros darbo grupei motyvuotus pasiūlymus dėl įgyvendinamų Programos priemonių koregavimo ar pakeitimo efektyvesnėmis, detalizuodami jų tikslus, vykdymo procesą ir vertinimo kriterijus.

VI SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

15. Programos priemonių įgyvendinimas finansuojamas iš patvirtintų bendrųjų savivaldybės biudžeto asignavimų ir kitų finansavimo šaltinių.

16. Prireikus tam tikroms nusikaltimų prevencijos priemonėms įgyvendinti gali būti numatytas papildomas finansavimas.

17. Programą tvirtina, keičia ar papildo Savivaldybės taryba.

18. Programa ir informacija visuomenei apie įgyvendintas Priemonių plane numatytas priemones skelbiama Šiaulių miesto savivaldybės interneto svetainėje www.siauliai.lt.
